

Ritoók Zsigmond laudációja

Néhány héttel ezelőtt Ritoók Zsigmonddal egy fiatal kolléga kiváló előadását hallgattuk meg. Hazafelé ballagva Zsigmond megjegyezte, hogy ma már egészen mások a lehetőségek, mint az ő fiatal korában voltak. Lehet külföldi könyvtárakban, múzeumokban kutatni, így a mai generáció eredményeit nemzetközileg is ismerik és elismerik, és a tudományban nem lehet más mérce, csak ez. "Hozzájuk képest a mi nemzedékünk szinte semmit sem csinált, csak őriztük a lángot." - fűzte hozzá. Nagyon zavarba jöttem, mert rá semmiképp sem jellemző az alszerénység, így tehát ő valóban így értékeli saját munkásságát, amit pedig annyiszor elismertek már minden lehetséges fórumon. Nem ment ki a fejemből ez a megjegyzés, és magamban valóságos védőbeszédet fogalmaztam meg róla és nemzedékéről, akik mind tanáraim voltak. Egy másik alkalommal úgy fogalmazott, hogy életművéből a legfontosabbnak Arany János kéziratos Szophoklész-fordításának kiadását tartotta, és annak bizonyítását, hogy Arany görögből, nem pedig németből fordított. Vagyis Arany János, és a láng őrzése, csak ezeket tartotta lényegesnek. Ami a lángot illeti, azt nagyon nehéz körülmények között kellett őriznie. Fiatal korában dühöngött el a II. világháború, egyetemi tanulmányait pedig a sztálinizálódó országban végezte 1948 és 1952 között. A legkiválóbb hallgatók közé tartozott, annak az Eötvös Collegiumnak a diákja lehetett, amit a gyanakvó hatalom 1952-ben felszámolt. Az ELTE Görög Tanszékére került, de a forradalom után elbocsátották, és 1970-ig gimnáziumban tanított. Tegyük hozzá, a magyar diákok nagy szerencséjére, hiszen ezért vállalkozott rá, hogy Gyapay Gáborral közösen új történelem tankönyvet írjon. 1965-től az egész ország ebből a könyvből tanult, így én is. A száműzetés éveiben írta a hivatalosan népszerűsítőként jegyzett, valójában nagyon is tudományos műveit, a Régi görög hétköznapiakat, a Színház és stadiont, valamint két szerzőtársával A görög kultúra aranykorát. Ezek a kötetek országosan ismertté tették. 1970-től az Ókortudományi Kutatócsoportba került, vissza a szakmába, és 1986-ban az ELTE professzora lett. Sokoldalú érdeklődését tanúsította a példátlanul gazdag Források az ókori zeneesztétika történetéhez, amely 2004-ben, kibővített formában, németül is megjelent. A tudománytörténet területén Ponori Thewrewk Emilről szóló könyve és A magyar ókortudomány monumentális bibliográfiája fűződik a nevéhez. Mindezek ellenére fogalmazott úgy, hogy csak a lángot őrizte. Egy laudáció műfajától idegen a vita, így nem tehetünk mást, mint tudomásul vesszük: ez a véleménye. Akkor viszont tényleg jogos felvetni a kérdést:

hogyan őrizte ezt a lángot? A válasz erre sok-sok tanítványa, köztük én, és az a fiatal kolléga is, akinek az előadását együtt hallgattuk meg. Mi nem lennénk azok, akik lehattunk, ha Ritoók Zsigmond nem őrizi meg számunkra ezt a lángot. Köszönjük szépen neki, hogy ébren tartotta azt a legviharosabb évtizedekben is, és közben, mint láthattuk, nem csak a szakma, hanem az egész ország tanára lett. Nem középiskolás fokon.

Németh György